

Biologiya dərslərində şagirdlərdə müstəqil düşüncənin inkişaf etdirilməsində “Beyin həmləsi” metodundan istifadə və ya rolu, əhəmiyyəti

Ceyran Yaşar qızı Məmmədova
Azərbaycan Dövlət Pedagoji Universiteti
E-mail: Ceyran9502@gmail.com

Rəyçilər: p.ü.f.d. X.Q. İbrahimova,
b.ü.f.d., dos. T.Q. Abdullayeva

Açar sözlər: beyin, metod, əhəmiyyət, problem, biologiya
Ключевые слова: мозг, метод, важность, проблема, биология
Key words: brain, method, important, the problem, biology

İdrak fəaliyyətinin artırılması, şagird kontingentinin müstəqilliyinin və yaradıcılığının inkişafı müasir təhsilin əsas və aktual problemlərindən biridir. Müasir təhsil standartları təhsilalanının müstəqil hərəkət və ünsiyyət qurma hazırlığı və bacarığı, təhsilalanının yalnız intellektual və idrak fəaliyyətini deyil, eyni zamanda şəxsi sosial mövqeyini, fərdiliyini göstərə biləcəyi və özünü öyrənmə subyektini kimi göstərə biləcəyi didaktik və psixoloji şəraitin yaradılmasını əhatə edir.

Bu baxımdan təhsilalanların müstəqil düşüncələrinin inkişaf etdirilməsində müasir dövrün təhsil standartlarına cavab verən metodlarından biri beyin həmləsidir. Bu metod iki tur, dörd mərhələdən ibarət olub, aşağıdakılardır:

1. Problemin ifadəsi.
2. İdeyaları irəli sürmək.
3. İdeyaların müzakirəsi.
4. Qərar vermək.

Fikirlər birinci turda yaranır, ikinci turda təklif edilən bütün variantlar nəzərdən keçirilir və əsas olanlar seçilir. Burada əsas məsələ ideyalara tənqidi yanaşmadır. Bu məqsədlə iştirakçılar seçilmiş fikirlərin tərəfdarlarına və müxaliflərinə bölündükdə bir növ məhkəmə metodu tətbiq olunur. Müəllim, müzakirə nəticəsində həqiqətən hansı faktorun əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyinə dair qərarı verir.

Beyin həmləsini təşkil etmək üçün ilk növbədə beyin həmləsi ediləcək mövzunu və məqsədi konkretləşdirmək lazımdır. Daha sonra isə pərakəndəliyə və qarışıqlığa yol verməmək üçün ümumi plan (buna icmal da deyə bilərik), mərhələlərin hər biri üçün ayrılmış vaxt planlaşdırılır. Ən əsası isə beyini hərəkətə keçirəcək, düşünmə və müzakirə üçün mühit yaradacaq sualları seçməli, “ən yaxşı” təklifi qiymətləndirmək və seçmək üçün meyarlar hazırlamaq olduqca vacibdir.

Beyin həmləsində işin təşkili variantlarından biri də sinif 2 qrupa bölünür. Bəzi uşaqlar fikir və fərziyyələr irəli sürürlər və fikir bankı yaranır. Sonuncular analizlə məşğuldurlar. Buna görə də qruplar növbə ilə işləyirlər.

Beyin həmləsini təşkil etməyin başqa bir forması da mümkündür ki, bütün uşaqlar eyni vaxtda prosesə qatılaraq əvvəlcə fikir yaradıcıları, daha sonra tənqidçi qismində çıxış edirlər.

Məsələn, fərz edək ki, “Canlılara təsir edən abiotik amillər” mövzusunda biologiya dərslərinin bir hissəsini nəzərdən keçirin .

“Canlılara təsir edən abiotik amillər” dərşimizin mövzusu! Mövzunu nəzərdən keçirməyə başlamazdan əvvəl, “Abiotik amil” nədir sualına bir cavab eşitmək istərdim. Şagirdlər seçimlər təklif edirlər, sonunda bir variant təklif olunan bir müzakirə var - abiotik amillər ekosistemə təsir edən canlı olmayan amillərdir. Abiotik amillər ekosistemin bir hissəsidir və əlaqəli canlılara təsir göstərə bilər, lakin canlı deyillər.

Bu tərifi aşağıdakı suala səbəb olur – Abiotik amillər niyə canlı orqanizm hesab olunmur? Şagirdlər canlıların fiziki və kimyəvi xassələrini xatırlamağa dəvət olunurlar.

Yəni, abiotik amilin nə olduğunu başa düşdük, amma niyə canlı orqanizm hesab olunmadığı aydın deyil? Fərziyyələr nədir? Şagirdlər lövhədə qeyd olunan və müzakirə dəftərlərində yer alan variantları təklif edirlər. Müəllim mövzunu düzəldən və düzgün istiqamətləndirən, yer üzündə abiotik amillərin əsas faktorlarını araşdırır.

Bütün fikirlər və mühakimələr ifadə edildikdə, tapşırığın verildiyini təkrarlayırıq və iştirakçıların sözlərindən yazılanların hamısını sadalayırıq.

İşi bitirdikdən sonra, iştirakçılardan, onların fikrincə, əldə olunan nəticələrdən nə ilə nəticələnmə biləcəyini soruşduqdan sonra bütün cavabları müzakirə edirik, əsas və ikinci dərəcəli cavabları seçirik.

Nümunədən görüldüyü kimi, beyin həmləsi zamanı iştirakçılar arasında bir çox fikirlər səsləndi. Bu fikirlərin hər biri ayrı-ayrılıqda problemin həll yolu kimi çıxış edir. Əgər diqqət etsək görərik ki, beyin həmləsi zamanı bütün sinif mövcud prosesdə iştirak edir. Məhz beyin həmləsinin əsas vəzifələrindən biri də budur. Bütün sinif heyətinin müzakirəyə cəlb edilməsi təhsilənlərin fəaliyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə artırır, təhsilənlər biliklərini nümayiş etdirmək və problemin mümkün həll yolları ətrafında düşünmək imkanı əldə edirlər. Eyni zamanda fikirlərini daha dəqiq, mümkün qədər qısa ifadə və təhlil etmə bacarıqlarına da yiyələnirlər.

Məqalənin aktuallığı. Hal-hazırda təhsilənlərin müstəqil düşüncələrinin inkişaf etdirilməsində müasir dövrün təhsil standartlarına cavab verən metodlarından biri də beyin həmləsidir ki, məqalədə də məhz bu kimi vacib məsələdən söhbət açıldığından onu aktual hesab etmək olar.

Məqalənin elmi yeniliyi. Elmi yenilik ondan ibarətdir ki, məqalədə müasir dövrün təhsil standartlarına cavab verən bəzi metodların təsnifatı verilmiş və biologiya dərslərində şagirdlərdə müstəqil düşüncəsinin inkişaf etdirilməsində “Beyin həmləsi” metodundan istifadənin rolu və əhəmiyyəti göstərilmişdir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən orta ixtisas və orta ümumtəhsil məktəblərinin müəllimləri, tələbə və magistrantlar istifadə edə bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Пономарева И.Н. Общая методика обучения биологии: Учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. И.Н. Пономаревой. М.: Академия, 2003, 266 с.
2. Воронина Г. А. Зарубежный опыт применения интерактивных технологий на уроках биологии // Биология в школе, 2010, № 5, с. 37-39.
3. Галкина Е.А. Технологии обучения биологии: Учебно-методическое пособие. М.: ИПК КГПУ, 2011.

Дж.Я. Мамедова

**Использование или роль, значение метода
«Мозгового штурма» в развитии самостоятельного
мышления студентов на уроках биологии**

Резюме

Один из интерактивных методов обучения - мозговой штурм - по-прежнему актуален как один из важных способов обеспечения умственной активности студентов. Этот метод также имеет особое значение из-за его способности охватить более широкую аудиторию. Таким образом, этот метод, способный задействовать весь класс, занимает важное место в современном учебном процессе как основная движущая сила самостоятельного мышления, как битва разных идей.

J.Y. Mammadova

**Use or role, the value of the “Brainstorming” method in the
development of independent thinking of students in biology lessons**

Summary

Brainstorming is one of the most important methods of interactive learning and is one of the most important ways to ensure the mental activity of students. The method is also important because of its ability to reach a larger audience. This method, which is able to involve the whole class, has an important position in the modern teaching process as the main driving force of independent thinking, as a battle of different ideas.

Redaksiyaya daxil olub: 01.02.2021